

УДК 354:328.185

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-4\(18\)-139-152](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-4(18)-139-152)

Марчук Наталія Анатоліївна кандидат фізико-математичних наук, доцент, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», вул. Шевченка, 12, м. Кам'янець-Подільський, 32316, тел.: (067) 301-26-36, <https://orcid.org/0000-0003-3787-4265>

Мушеник Ірина Миколаївна кандидат економічних наук, доцент, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», вул. Шевченка, 12, м. Кам'янець-Подільський, 32316, тел.: (098) 975-92-85, <https://orcid.org/0000-0003-4379-7358>

АНАЛІЗ РЕСУРСНО-СИРОВИННИХ ДИСБАЛАНСІВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Мінеральні та сировинні ресурси Землі є основою для сучасного існування та розвитку людства. Вони були створені протягом тривалої історії формування нашої планети і бувають відновлювані та невідновлювані. Мінерально-сировинні ресурси сьогодні стали одним з провідних геополітичних чинників. Їх роль в економіці провідних країн світу стає дедалі важливішою, незважаючи на сучасні ідеї та технології, глобалізацію та необхідність сталого розвитку людства. Крім того, комплекс проблем, пов'язаних з використанням мінерально-сировинних ресурсів відіграє важливу роль у розвитку світової економіки. Економічні потрясіння середини 1970-х років переконливо продемонстрували, що за певних умов ці проблеми можуть серйозно вплинути на весь хід економічного розвитку, негативно позначившись на стані виробничої валютно-фінансової сфери, міжнародної торгівлі та інших економічних сфер цілих груп країн. Висхідність і споживання мінеральних ресурсів стали глобальними завдяки міжнародному поділу праці, в якому беруть участь усі країни світу. Мінеральна сировина є матеріальною основою кожного виробничого процесу, а гірничодобувна промисловість посідає значне місце у світовому виробництві. На неї припадає близько третини промислового виробництва. Мінеральні ресурси відіграли значну роль у розвитку економік багатьох країн, будучи джерелом їхнього багатства та доходу. У довгостроковій перспективі відкриття нових корисних копалин, методів видобутку та сировини матиме значний вплив на розвиток промисловості та споживання.

Роль ресурсів в економічному розвитку цивілізації досить важлива та постійно змінюється. Таким чином, природні ресурси є необхідною, але не

основною та не обов'язковою умовою розвитку країн. Так, в останні десятиріччя низка країн, які не володіють необхідними для розвитку промисловості мінеральними ресурсами, показують значні темпи розвитку економіки. Але все ж таки наявність сировинних ресурсів є додатковою перевагою для розвитку галузей господарства кожної країни.

Ключові слова: сировина, світова економіка, мінеральні ресурси, природні ресурси, розвиток промисловості, енергетичні товари, класифікація сировини, екологічна політика, нафта, мінеральна сировина, паливно-енергетичний потенціал.

Marchuk Natalia Anatoliivna Ph. D in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor, Higher educational institution «Podillia state university», Shevchenko St., 12, Kamianets-Podilskyi, 32316, tel: (067) 301-26-36, <https://orcid.org/0000-0003-3787-4265>

Mushenyk Iryna Mikolaevna Ph. D in economic, Higher educational institution «Podillia state university», Shevchenko St., 12, Kamianets-Podilskyi, 32316, tel: (098) 975-92-85, <https://orcid.org/0000-0003-4379-7358>.

ANALYSIS OF RESOURCE AND RAW MATERIAL IMBALANCES IN THE GLOBAL ECONOMY

Abstract. Mineral and raw material resources of the Earth are the basis for the modern existence and development of mankind. They were created during the long history of the formation of our planet, such resources can be renewable and non-renewable. Today, mineral resources have become one of the leading geopolitical factors. Despite modern ideas and technologies, globalization and the need for sustainable human development the role of resources in the economy of the world's leading countries is becoming more and more important. In addition, the complex of problems related to the use of mineral resources plays an important role in the development of the world economy. The economic upheavals of the mid-1970s convincingly demonstrated that, under certain conditions, these problems can seriously affect the entire course of economic development, negatively affecting the state of the monetary and financial sphere of production, international trade and other economic spheres of whole groups of countries. Extraction and consumption of mineral resources have become global thanks to the international division of labor, in which all countries participate. Mineral raw materials are the material basis of every production process, and the mining industry occupies a significant place in world production. It accounts for about a third of industrial production. Mineral resources have already played a significant role in the development of the economies

of many countries, being the source of their wealth and income. In the long term, the discovery of new minerals, extraction methods and raw materials will have a significant impact on the development of industry and consumption.

The role of the resources in the economic development of civilization is very important and it is constantly changing. Natural resources are a necessary, but not the main and mandatory condition for the development of countries. Thus, in recent decades, countries that do not have the mineral resources necessary for the development of industry, show high rates of economic development. But still, the availability of the raw material base provides additional advantages for the development of the economic sectors of every country.

Keywords: raw materials, world economy, mineral resources, industrial development, energy products, classification of raw materials, environmental policy, oil, mineral resources, fuel and energy potential.

Постановка проблеми. Функціонування світової економіки неможливо без використання природних ресурсів. Ціни на сировину стрімко ростуть, і ця тенденція, як очікується, продовжиться в міру поживлення світової економіки. Ціни на різні види сировини почали різко зростати в міру відновлення світової економіки і до цього моменту вже досягли максимального рівня за кілька років.

Головний драйвер, що підтримує зростання цін на сировинні товари, – поступове відновлення світової економіки, як звітують аналітики UBS Group. Банк чекає, що зростання продовжиться, і в наступному році вони зростуть у ціні ще 10% [1].

Ціна на мідь за останні роки зросла на понад 90%. Головна причина – обіцянки країн Заходу стимулювати використання відновлюваних джерел енергії та електромобілів.

Від зростання цін на сировину виграють експортери, в основному країни, що розвиваються. Імпортери, навпаки, постраждають.

Враховуючи властивості української економіки, можна припустити, що її динаміка суттєво залежить від коливань світових цін на сировину, яку вона виробляє та експортує. Адже, визначального впливу на ці ціни вона не чинить, власних потужностей для заміщення технологічно місткого імпорту їй не вистачає, а розраховувати на серйозні інвестиційні та фінансові поштовхи іззовні вона просто не може. Економіка сировинних країн значною мірою залежить від цін на сировину на ринках світу, які мають тенденцію до зниження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи та важливі аспекти щодо формування, функціонування й розвитку ринку сировини у світовій економіці тривалий час досліджуються такими відомими українськими й зарубіжними вченими – Вернадський В.І., Макогон Ю.В., Філіпекно А.С., Новицький В.Є., Рогач О.І., Браун Р., Брунстад Р., Бьерланд Х., Вайдман Д., Герлах Р., Дисурис А., Дюрстад Д., Кемпбелл Н., Мехлум Х., Моен К., Тремпмен У., Хамфріс М., Хейнклє Дж., Юрген Д., Бобровський Ч., Бальцерович Л. та інші.

Мета статті – дослідження ролі сировини у світовій економіці, її вплив на розвиток економіки країн світу.

Виклад основного матеріалу. Сировину можна визначити як речовину або матеріал, що використовується у виробництві або первинному виробництві товарів. Сировина - це природні ресурси, такі як нафта, деревина та залізо, які часто переробляються для використання в різних процесах перед тим, як їх використання у виробничому процесі [2]. Сировину також називають товарами, які купуються та продаються на товарних біржах по всьому світу.

Сировина продається на так званому ринку факторів виробництва. Це пов'язано з тим, що сировина є також факторами виробництва. Крім того, сировина відіграє важливу роль у виробничому процесі, оскільки економічний успіх країни визначається кількістю природних ресурсів, якими володіє країна, маючи їх на своїй території. Країна з великою кількістю природних ресурсів не потребує імпортувати додаткову сировину і є більш незалежною в цьому відношенні. У деяких випадках сировину можна розділити на дві категорії: первинну і вторинну. Первинна сировина – це матеріали, які можуть бути безпосередньо використані для виробництва готового продукту, наприклад, деревина для стільця. Вторинна сировина не є частиною кінцевого продукту, але використовується у виробничому процесі комплексно [3].

У таблиці 1 наведено основні та найпоширеніші види сировини.

Таблиця 1

Основні види використання сировини

Напрямок	Мінеральна сировина	
	Основна	Вторинна
Паливо та енергія	Нафта, газ, вугілля, горючі сланці, торф, уран, торій, геотермальна енергія, біоенергетика, гідроенергетика, енергія вітру, сонячна та космічна енергія	Сірка, рідкісні метали та дисперсні елементи
Металургійна	Чорні, кольорові метали, рідкісні та леговані метали, рідкісні землі, рідкісні землі та елементи, дисперсні елементи	Сірка, апатит, флюорит, барит
Агрохімія	Фосфати, калійні солі, нітрати, сірка, карбонати, цеоліти, бентоніти	Рідкісні метали та елементи дисперсні, будівельні матеріали, будівельні матеріали
Водне господарство	Вода, йод, бром, стронцій, важкі метали	Рідкісні метали, сапропель, торф
Комплексні матеріали: технологічні та синтетичні	Родовища бідних руд і розкриті породи, терикони вугільні відходи, відходи рудних хвостів, штучних кварцу та алмазів	Металургійні шлаки, вторинна сировина, сировина, штучні кольорові
Валютна сировина	Золото, срібло, платиноїди, алмази, дорогоцінне каміння	Штучне та напівдорогоцінне каміння

Крім того, ми можемо класифікувати сировину відповідно до того, де вона використовується:

- Сільськогосподарська промисловість: ці галузі використовують рослини та продукти тваринного походження. Приклади: харчова промисловість, рослинна олія, бавовняна, текстильна, молочна та шкіряна промисловість.
- Гірничодобувна промисловість: гірничодобувна промисловість базується на видобутку корисних копалин і використовує мінеральну руду як сировину. Ці галузі також є джерелом постачання для інших галузей промисловості. Вони використовуються для виробництва важкого машинобудування та будівельних матеріалів.
- Галузі, пов'язані з морем: морська промисловість використовує сировину з моря або океану. Наприклад, риб'ячий жир.
- Галузі, пов'язані з лісовим господарством: Ці галузі використовують сировину з лісу, наприклад, деревину. До лісопромислових галузей відносяться паперова, фармацевтична фармацевтична промисловість та виробництво меблів.

Досить велике значення у нашому дослідженні відіграє питання специфіки ринку енергетичних товарів. Протягом наступних 20 років очікується, що основний попит на світовому ринку на енергію зміститься зі США та країн ЄС на азійські ринки, які наразі стрімко зростають. Згідно з цими очікуваннями, до 2040 року світовий ринок виробництва енергії має зрости майже вдвічі. Цей прогноз базується на позитивних економічних показниках країн, що розвиваються. Загалом, вони демонструють щорічні темпи економічного зростання на рівні трьох відсотків і здатні подвоїти ці темпи в майбутньому. Однак ці темпи зростання значною мірою компенсуються підвищенням енергоефективності. Таким чином, очікується, що попит на енергію у світі збільшиться приблизно на 30% [4]. Хоча нафта, газ і вугілля залишатимуться основними джерелами енергії, а нові відновлювані джерела енергії, разом з атомною та гідроенергетикою, повинні забезпечити лише половину від очікуваних 30%. Тим не менш, традиційні джерела енергії (нафта, газ і вугілля) залишаться домінуючими. Очікується, що у 2040 році на них припадатиме понад 75% пропозиції (порівняно з 81% у 2022 році). На рисунку 1 показано світовий попит на енергетичні товари.

Наприклад, у 2022 році світові потреби в енергії задовольнялися за рахунок шести видів ресурсів. Основу попиту становили вуглеводні (81%): нафта (32% від загального споживання), газ (22%) та вугілля (27%) [5]. Зазначені види сировини, як і раніше, залишатимуться як і раніше, залишатимуться основою енергозабезпечення світової економіки в найближчі десятиліття. економіки в найближчі десятиліття, оскільки доведених запасів

нафти і газу при нинішньому рівні видобутку вистачить ще на 50 років, а вугілля вистачить ще на 50 років, а вугілля - на 150 років [6].

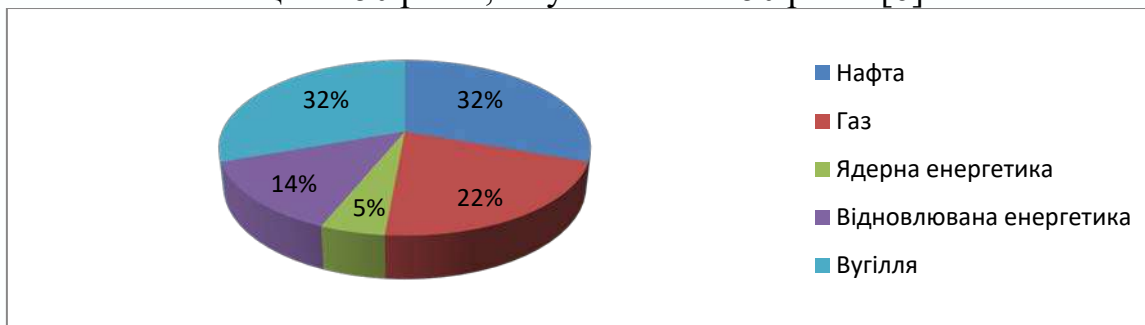

Рис. 1. Світовий попит на різні енергетичні товари у 2022 році

Загалом за останні 20 років ефективність використання енергоресурсів зросла, а вартість енергії знизилася. У період з 2005 по 2015 рік, коли світовий ВВП зріс на 26,5% (у постійних цінах), глобальне споживання енергії збільшилося лише на 19%. В останні роки ефективність використання енергоресурсів зросла на тлі скорочення втрат енергоресурсів. У період з 2006 по 2010 рік, при зростанні світового ВВП на 26,5% (у постійних цінах), світове споживання енергії зросло лише на 17,8%. Таким чином, між 2006 і 2010 роками темпи зростання споживання енергії перевищувало 2%, а перша половина останнього десятиліття характеризувалася стійким дефіцитом стійким дефіцитом енергоресурсів, який в середньому становив 130 млн тонн. У період з 2011 по 2015 рік ситуація почала змінюватися у зворотному напрямку. Темпи зростання споживання енергоресурсів на всім за останні три роки знизився до 1%, і дефіцит теж змінився. Так, у 2018 році видобуток нафти перевищив попит майже на 90 млн тонн на рік, за цей час ціни на нафту впали приблизно втричі порівняно з рекордними рівнями 2008 та 2012 років. До початку 2020 року, до початку глобальної кризи, нетто-експортери палива та паливно-енергетичних товарів не вжили адекватних заходів для стабілізації ринку, незважаючи на очевидні витрати та втрати національних бюджетів спричинені пандемією коронавірусу.

Пропозиція енергетичної сировини, безумовно, буде слідувати за попитом, і наразі немає підстав говорити про перспективи дефіциту енергоносіїв. Навіть поточні запаси енергоресурсів можуть задовольнити світовий попит на енергію принаймні до 2050 року за поточних рівнів споживання. Безсумнівно, світове споживання продовжуватиме зростати, але також спостерігається тенденція до збільшення запасів: наприклад, за останні 20 років світові доведені запаси як нафти, так і газу зросли на 60% [7].

Структури національних енергетичних балансів учасників світового енергетичного ринку енергії суттєво різняться залежно від параметрів національного виробництва та споживання первинних енергоресурсів,

векторів і темпів розвитку первинної енергії, векторів і темпів соціально-економічного розвитку. З іншого боку, Китай виділяється як найбільш швидка і стійка економіка у світі, а його виробництво первинних енергоресурсів, і його виробництво первинної енергії не встигає за зростаючим споживанням, що змушує його розширювати замовлення на зовнішніх ринках, що має стабілізуючий вплив на світову торгівлю енергоносіями. Втім, у деяких важливих енергетичних сегментах Китай самостійно досяг значних успіхів, видобуваючи близько половини світового видобутку вугілля, ставши також першим у гідроенергетиці (близько чверті світової енергії), а також посівши друге місце (після США) у таких галузях технологічно інтенсивних джерел енергії, як відновлювані джерела. США перебувають на шляху до підвищення ефективності використання первинних енергоресурсів, скорочення імпорту енергоресурсів та збільшення власного видобутку з метою зменшення залежності від іноземних поставок, а також залежності від зовнішніх поставок, а в перспективі - до великого експорту сировинних енергоресурсів, залежності від видобутку сланцевої нафти і газу. Країни ЄС прагнуть скоротити внутрішнє енергоспоживання, і переважна більшість їхніх потужностей з видобутку енергоресурсів вже кілька років перебуває в стані стагнації видобуток [8].

Варто також зазначити, що світовий видобуток нафти збільшився з 3,2 млрд. тонн у 1990 році до 4,5 млрд тонн у 2018 році. На рисунку 2 показано перелік країн з найбільшою часткою видобутку нафти.

Рис.2. Найбільші виробники нафти у 2021 році

Нафта є одним з найважливіших товарів на світовому ринку. Країни активно експлуатують цей природний ресурс, збільшуючи обсяги видобутку. Одним з факторів розвитку економіки країни є ефективна переробка нафти та

видобуток з неї нафтопродуктів, які потім використовуються в різних галузях промисловості, а не тільки як експортна сировина [9].

У таблиці 2 наведено найважливіші фактори, що впливають на рівень цін на нафтовому ринку.

Таблиця 2

Фактори, що впливають на рівень цін на нафту

Ціна	
Попит	Пропозиція
• екологічна політика, • державне стимулювання економії енергії/споживання певного енергоресурсу, • нові енергетичні технології, • економічні зміни, • зростання/зменшення чисельності населення.	• нові технології видобутку корисних копалин, • розширення ресурсної бази, • наявність/відсутність політичних обмежень на видобувну галузь видобуток корисних копалин, • екологічна політика, • техніко-економічна життєздатність нових ресурсів.
Зовнішні фактори	Очікування учасників ринку
• стихійні лиха, • промислові катастрофи, • військові конфлікти та повстання, • геополітика: вибори, політичні домовленості.	• психологічні особливості гравців, • багато гравців, • очікування, коли нафта досягне цінового піку.

Задекларована місія організації полягає в координації та уніфікації нафтових політик країн-членів, а також у забезпеченні стабілізації нафтових ринків з метою ефективного та регулярного постачання нафти на країни-членів та забезпечення стабілізації нафтових ринків з метою забезпечення економічно ефективного та регулярного постачання нафти споживачам, стабільного доходу виробникам та справедливого прибутку на капітал для тих, хто інвестує в нафтову галузь [10]. Організація також є важливим джерелом інформації про міжнародний ринок нафти. Нинішніми членами ОПЕК є Алжир, Ангола, Екваторіальна Гвінея, Габон, Іран, Ірак, Кувейт, Лівія, Нігерія, Республіка Конго, Саудівська Аравія (де-факто лідер), Об'єднані Арабські Емірати та Венесуела. Колишніми членами ОПЕК є Еквадор, Індонезія та Катар [11].

З моменту свого створення Організація країн-експортерів нафти стикалася з різними викликами. Наразі головні виклики для ОПЕК пов'язані не стільки з позиціонуванням картелю на міжнародній арені, а скоріше з його внутрішньою структурою та функціонуванням. Основним методом

обмеження такої конкуренції всередині картелю є система квот розроблена в першу чергу для впливу ОПЕК на світовий ринок нафти. Однак ця система далека від досконалості і часто виявляється неефективною в досягненні поставлених цілей. Тому ліміти на видобуток нафти встановлюються індивідуально для кожної країни на основі аналізу її виробничих і соціально-економічних показників [12]. Проте, незважаючи на, здавалося б, обґрунтовану методику розрахунку, отримані суми навряд чи можна вважати справедливими з людської точки зору справедливими.

Однак сьогодні ситуація змінилася, і країни ОПЕК більше не є рівними. Вразливість ОПЕК до геополітичних конфліктів також спричиняє значні труднощі у функціонуванні та здійсненні регуляторної діяльності на світовому нафтовому ринку. Збройні конфлікти, політичні протистояння та масові протести часто спалахують у низці країн, зокрема в Ірані, Іраку, Кувейті та Лівії (і навіть тривають досі, як, наприклад, громадянська війна в Лівії, яка триває з 2014 року). Крім того, країни-члени ОПЕК самі часто вступають у військову конфронтацію (неодноразові війни Іраку з Іраном, вторгнення Іраку в Кувейт у 1990 році, конфлікт між Саудівською Аравією та Іраном, коли остання підозрює королівство в незаконному постачанні зброї повстанцям у Ємені, де з 2014 року триває громадянська війна, тощо) [13]. Це дестабілізує внутрішню картельні відносини та сприяє створенню атмосфери недовіри всередині ОПЕК, що негативно впливає на координацію політики організації. Крім того, військові дії порушують видобуток і постачання нафти на міжнародний ринок, що не лише розбалансовує ринок, але й сприяє зменшенню сфери впливу ОПЕК.

Технологічна відсталість деяких країн, зокрема Анголи та Екваторіальної Гвінеї, які занесені ООН до списку найменш розвинених країн, а також кваліфікованих людських ресурсів, негативно впливають на видобуток нафти і, відповідно, на весь світовий нафтовий ринок. Недостатня підготовка працівників цих країн до впровадження нових технологій та їхня нездатність обслуговувати сучасне обладнання, необхідне для ефективного видобутку нафти, призводить до того, що вони не мають достатньої кількості кваліфікованих фахівців і це є причинами низького рівня видобутку цього виду сировини. У свою чергу, поєднання цих факторів створює проблеми для Організації країн-експортерів нафти на світовому ринку нафти. Незважаючи на те, що ОПЕК володіє понад 70% доведених запасів нафти, картель забезпечує лише 41,4% світового видобутку нафти, втрачаючи таким чином вплив на світовому ринку. Причинами такого різкого скорочення видобутку нафти стала: нездатність деяких країн картелю видобувати великі обсяги нафти, періодичні збройні конфлікти в країнах ОПЕК, неадекватність чинної системи квотування та брак дисципліни в організації. Крім того, зараз

видобуток цього товару є в багатьох країнах світу, і їхня частка на світовому ринку нафти з кожним роком зростає [14]. Наразі основними конкурентами ОПЕК є США, Росія, Канада та Китай, які також контролюють значну частку світового видобутку нафти. Це перешкоджає поширенню впливу організації на міжнародний нафтовий ринок і знижує ефективність механізмів, що використовуються для впливу на нього, оскільки дії, що вживаються, впливають лише на вплив, оскільки вжиті заходи стосуються лише членів картелю. У той же час, інші країни, які контролюють значні обсяги нафти країни, мають повну свободу дій в прийнятті рішення, виходячи зі своєї політики в цій сфері. Крім того, країни, які не є членами ОПЕК можуть отримати вигоду, коли організація запроваджує квоти на скорочення видобутку нафти, щоб підвищити ціни на нафту з метою підвищення цін на ринку і збільшення рівня видобутку з метою отримання додаткових прибутків.

Зміцнення національної валюти знижує конкурентоспроможність виробництва продукції, що призводить до скорочення виробництва та експорту цієї продукції і може призвести до зростання безробіття. Водночас зростає імпорту, падає чистий експорт і, зрештою, зменшується валовий внутрішній продукт [15]. Крім того, зростання доходів створює додатковий попит як на "торговельні" товари (тобто ті, які можна експортувати або імпортувати), так і на неторговельних товарів (тобто тих, які не можна експортувати, наприклад, нерухомість). Оскільки товари, що продаються, конкурують на міжнародному ринку, додатковий попит не має значного впливу на їхню ціну (за умови, що країна є невеликою порівняно зі світовою економікою). Однак ціна на товари, що продаються, визначається рівновагою на внутрішньому ринку. Тому різке збільшення попиту на них призводить до зростання цін, тобто до інфляції [16].

Ще однією загрозою для економіки може стати виснажливе зростання. У цьому випадку процес економічного зростання може підвищити рівень виробництва в економіці, що розвивається, і ефект багатства може бути навіть позитивним, але погіршення умов торгівлі може бути настільки значним, що перекриє позитивний ефект багатства. У такій ситуації може відбутися чисте зниження добробуту нації. Іншими словами, він погіршиться більше, ніж раніше. Процес зростання експорту, в результаті якого країна стає біднішою з точки зору добробуту, Джагдіш Бхагваті назвав зростанням, що збіднює [17].

На противагу цьому, теорія негативного впливу природних багатств на економічне зростання отримала назву "ресурсного прокляття". В принципі, це поняття відноситься до всіх сировин, але найчастіше йдеться про проблеми країн, багатих на природні ресурси ("нафтове прокляття"). Слід зазначити, що термін "сировинне прокляття" не стосується відновлювання природних ресурсів. Вперше цей термін був використаний Річардом Ауті в 1993 році для

опису ситуації, в якій країни, багаті на природні ресурси, були не в змозі використати це багатство для розвитку своєї економіки і, як це не дивно, мали нижчі темпи економічного зростання, ніж країни з меншою кількістю природних ресурсів [18]. Одним з найяскравіших прикладів відсутності зв'язку між багатими природними ресурсами та економічним зростанням є нафтовидобувні країни. Наприклад, у період 1965-1998 рр. зростання ВВП на душу населення в країнах ОПЕК впало в середньому до 1,3%, тоді як в інших країнах, що розвиваються, воно в середньому становило 2,2%.

Основними можливими причинами цього можуть бути наступні:

- зниження конкурентоспроможності інших секторів економіки через зростання реального обмінного курсу, пов'язаного з припливом ресурсних надходжень в країну, пов'язане з припливом в країну ресурсних доходів;
- висока волатильність ресурсних надходжень на світовому ринку;
- помилок у державному регулюванні або розвитку корупції, пов'язаних з припливом "легких" грошей в економіку;
- відсутні реальні стимули та реальна потреба у розвитку життєздатного переробного сектору переробної промисловості, оскільки доходи від сировини дозволяють підтримувати певний стабільний рівень життя при існуючому державному устрої та структурі економіки (стагнація);
- гірничодобувна промисловість та сільське господарство з реалізацією сировинного продукту - виробництво зі зменшуваним прибутків і невеликим мультиплікатором. Якщо доходи від продажу сировини інвестуються в переробну промисловість (галузі зі зростаючою прибутковістю і високим мультиплікатором), це призводить до економічного зростання. Якщо ж доходи від сировини інвестуються за кордон або витрачаються на предмети розкоші та споживчі товари, сировинна промисловість пригнічується без довгострокових інвестицій. Виникає надлишкове населення безробітних, потреби яких можна задовольнити за рахунок субсидіями від експорту сировини. Якщо субсидій недостатньо, внутрішній попит скорочується, а якщо достатній, то доходи йдуть на імпортовані товари, оскільки внутрішнє виробництво деградує [19].

Висновки. Останні роки мабуть є одними з найскладніших для світової економіки та усіх держав зокрема, адже усі без виключення країни стикаються із великими проблемами та невизначеностями, знаходячись під складним геополітичним впливом різних блоків та потужних країн із значним впливом.

Ресурсно-сировинні дисбаланси в світовій економіці можуть виникати, коли виробництво та споживання різних видів сировинних матеріалів неспівмірні, що може призвести до збільшення дефіциту або надлишку певних ресурсів.

Один з основних проблемних ресурсів – нафта та газ. Наприклад, деякі країни, які мають значні запаси нафти та газу, можуть бути залежні від доходів

від їх продажу та імпорту інших товарів та послуг, що може призвести до ресурсного дисбалансу.

З іншого боку, країни, які є майже повністю залежними від імпорту нафти та газу, можуть також зазнавати ресурсних дисбалансів, якщо вони не зможуть забезпечити собі достатню кількість цих ресурсів на економічно вигідних умовах.

Крім того, інші ресурси, такі як деякі метали та мінерали, можуть також бути предметом ресурсних дисбалансів. Наприклад, підвищений попит на певні метали, такі як літій, внаслідок зростання виробництва електромобілів та батарей, може призвести до збільшення їх ціни та надлишку попиту на них, що може призвести до ресурсних дисбалансів.

На даний час ми бачимо, що міжнародні перспективи неоднозначні, адже враховуючи пандемію коронавірусу та повномасштабне вторгнення росії в Україну, весь світ зазнає великих втрат та суттєвий вплив на світову економіку, адже існують проблеми з ланцюгом постачань, що зумовило дефіцит в багатьох продуктах та товарах – від нафти та газу до пшениці та мікрочіпів.

Аналізуючи прогнози багатьох світових лідерів – керівників фінансових установ, банкірів, аналітиків (зокрема, аналітиків – WallStreet: компаній JPMorgan та Goldman Sachs Group) тощо, можна прийти до висновку, що у світі починається новий суперцикл росту цін на сировину, що може тривати декілька років.

Для України ця новина є і позитивною і не дуже, оскільки на внутрішню економіку країни сильно впливають світові ціни на сировину. Якщо такі ціни виростуть, то відповідно збільшиться кількість експортерів, проте з іншого боку буде збільшення витрат на імпортовані товари, зокрема пальне, газ, нафту.

Отже, ресурсно-сировинні дисбаланси можуть мати серйозний вплив на світову економіку та геополітичну ситуацію, тому важливо вести моніторинг та аналізувати їх для забезпечення стабільного розвитку світової економіки та зменшення ризиків економічних криз та конфліктів.

Література:

1. J. R. Craig, D. J. Maugham., B. J. Skinder, Zasobyziemi, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2003, s. 87.
2. J. Gryz, Bezpieczeństwo energetyczne, elementy koncepcji działań [W:] Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii UE, red. S. Gędek, M. Ruszel, Wydawnictwo Rambler, Warszawa 2015 s. 29.
3. H. Charun, Podstawy gospodarki energetycznej w zarysie, Tom 1, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2014, s. 59.
4. Z. Grudziński, Międzynarodowe rynki węgla energetycznego – podaż, popyt, ceny, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk, 2019, nr.108, s. 5-20.

5. bp Statistical Review of World Energy, 2022 | 71st edition URL: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2022-full-report.pdf> (Дата звернення 15.04.2023)
6. EU energy in figures. Statistical pocketbook 2018. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/99fc30ebc06d-11e8-9893-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-78277087> (Дата звернення 15.04.2023)
7. Świat ma miliardy baryłek. URL: <https://www.pb.pl/swiat-ma-miliardy-barylek-933036> (Дата звернення 15.04.2023)
8. M. Obstfeld, G. Milesi-Ferretti, R. Arezki, Oil prices and the global economy: it's complicated. URL: <https://blogs.imf.org/2016/03/24/oil-prices-and-the-global-economy-its-complicated/> (Дата звернення 17.04.2023)
9. Co wpływa na cenę ropy naftowej? URL: <http://www.gekon.net.pl/co-wplywa-na-cene-ropy-naftowej.html> (Дата звернення 17.04.2023)
10. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC). Satute. URL: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/23.htm (Дата звернення 17.04.2023)
11. Organization of the Petroleum Exporting Countries. Member countries. URL: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/25.htm (Дата звернення 17.04.2023)
12. D. Kryzia, Rola kartelu OPEC we współczesnym rynku ropy naftowej, Zeszyty naukowe, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią. Polska Akademia Nauk, nr 77, s.49.
13. Wojna cenowa w OPEC może zamienić się w konflikt zbrojny. URL: <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/wojna-cenowa-w-opec-moze-zamienic-sie-w-konflikt-zbrojny/cgtvcv> (Дата звернення 18.04.2023)
14. BP Statistical Review of World Energy 67th edition, June 2018. URL: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2018-full-report.pdf> (Дата звернення 18.04.2023).
15. A. Budnikowski, Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2006, s. 97-98.
16. Zależność gospodarki od eksportu zasobów naturalnych. URL: <http://economic-research.pl/Journals/index.php/oc/article/download/497/462/> (Дата звернення 19.04.2023)
17. 50 największych producentów ropy naftowej – ranking 2022. URL: <https://inzynieria.com/paliwa/rankingi/64409,50-najwiekszych-producentow-ropy-naftowej-ranking-2022,pozycja-rankingu-50-najwiekszych-producentow-ropy-naftowej-w-2021-r-> (Дата доступу: 20.04.2023)
18. J.D. Sachs, A.M. Warner, The Curse of Natural Resources, „European Economic Review” 45/2001, s. 827-838.
19. M.L. Ross, What Have We Learned about the Resource Curse?, Annual Review of Political Science, s. 239-259.

References:

1. J. R. Craig, D. J. Maughan., B. J. Skinder, Zasobyziemi, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2003, s. 87.
2. J. Gryz, Bezpieczeństwo energetyczne, elementy koncepcji działań [W:] Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii UE, red. S. Gędek, M. Ruszel, Wydawnictwo Rambler, Warszawa 2015 s. 29.
3. H. Charun, Podstawy gospodarki energetycznej w zarysie, Tom 1, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2014, s. 59.
4. Z. Grudziński, Międzynarodowe rynki węgla energetycznego – podaż, popyt, ceny, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk, 2019, nr.108, s. 5-20.

5. bp Statistical Review of World Energy, 2022 | 71st edition URL: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2022-full-report.pdf> (Дата звернення 15.04.2023)
6. EU energy in figures. Statistical pocketbook 2018. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/99fc30ebc06d-11e8-9893-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-78277087> (Дата звернення 15.04.2023)
7. Świat ma miliardy baryłek. URL: <https://www.pb.pl/swiat-ma-miliardy-barylek-933036> (Дата звернення 15.04.2023)
8. M. Obstfeld, G. Milesi-Ferretti, R. Arezki, Oil prices and the global economy: it's complicated. URL: <https://blogs.imf.org/2016/03/24/oil-prices-and-the-global-economy-its-complicated/> (Дата звернення 17.04.2023)
9. Co wpływa na cenę ropy naftowej? URL: <http://www.gekon.net.pl/co-wplywa-na-cene-ropy-naftowej.html> (Дата звернення 17.04.2023)
10. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC). Satute. URL: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/23.htm (Дата звернення 17.04.2023)
11. Organization of the Petroleum Exporting Countries. Member countries. URL: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/25.htm (Дата звернення 17.04.2023)
12. D. Kryzia, Rola kartelu OPEC we współczesnym rynku ropy naftowej, Zeszyty naukowe, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią. Polska Akademia Nauk, nr 77, s.49.
13. Wojna cenowa w OPEC może zamienić się w konflikt zbrojny. URL: <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/wojna-cenowa-w-opec-moze-zamienic-sie-w-konflikt-zbrojny/cgtvcv> (Дата звернення 18.04.2023)
14. BP Statistical Review of World Energy 67th edition, June 2018. URL: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2018-full-report.pdf> (Дата звернення 18.04.2023).
15. A. Budnikowski, Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2006, s. 97-98.
16. Zależność gospodarki od eksportu zasobów naturalnych. URL: <http://economic-research.pl/Journals/index.php/oc/article/download/497/462/> (Дата звернення 19.04.2023)
17. 50 największych producentów ropy naftowej – ranking 2022. URL: <https://inzynieria.com/paliwa/rankingi/64409,50-najwiekszych-producentow-ropy-naftowej-ranking-2022,pozycja-rankingu-50-najwiekszych-producentow-ropy-naftowej-w-2021-r-> (Дата доступу: 20.04.2023)
18. J.D. Sachs, A.M. Warner, The Curse of Natural Resources, „European Economic Review” 45/2001, s. 827-838.
19. M.L. Ross, What Have We Learned about the Resource Curse?, Annual Review of Political Science, s. 239-259.